

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ภูมิหลัง

การพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง นั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากรเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น การพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพจึงมีความ จำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะประชากรที่เป็นเด็กและเยาวชน ทั้งนี้เพราะประชากรกลุ่มนี้จะเป็นผู้ที่ สืบทอดวัฒนธรรมของสังคมไทยตลอดจนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต ซึ่ง ในการที่จะพัฒนาประเทศชาตินั้น ความคิดสร้างสรรค์นับเป็นความสามารถที่สำคัญอย่างหนึ่งของ มนุษย์ที่มีคุณภาพมากกว่าความสามารถด้านอื่น ๆ และเป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริม ความเจริญก้าวหน้าของประเทศ (อารี พันธุ์ณี, 2537, หน้า 5) โดยถูกกล่าวถึงอย่างมากในสังคม ปัจจุบันเกือบทุกสาขาอาชีพ สำหรับทางด้านการศึกษาก็ได้ให้ความสนใจที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้มีความคิดสร้างสรรค์ควบคู่ไปกับการพัฒนาความสามารถในด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ทอเรนซ์ได้กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ด้วยการสอน การฝึกฝน และการฝึก ปฏิบัติที่ถูกต้อง อีกทั้งการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัยได้เท่าใดยิ่งเกิดผลดีมาก เท่านั้น โดยเฉพาะช่วงก่อนวัยเรียนหรือ 6 ขวบแรก ซึ่งเป็นระยะที่เด็กมีจินตนาการสูงและมีศักยภาพ ทางด้านความคิดสร้างสรรค์ที่กำลังพัฒนา (อารี พันธุ์ณี, 2537, หน้า 1 – 2 อ้างอิงจาก Torance, 1965)

เด็กปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นการพัฒนาทุก ๆ ด้านของชีวิตมนุษย์ การส่งเสริมการพัฒนาและ สร้างประสบการณ์ให้กับเด็กโดยวิธีการที่ถูกต้อง จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ รอบตัวและพัฒนาความสามารถด้านอื่น ๆ เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และ ประเทศชาติ กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีการส่งเสริมและ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยได้จัดแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กและ แผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1–2 ของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวง ศึกษาธิการ พุทธศักราช 2530 ซึ่งได้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สอดแทรกไว้ใน กิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมส่งเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะหรือกิจกรรมเกมการศึกษา เป็นต้น (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2536) เนื่องจากการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษายังไม่ใช่ว่าส่วนหนึ่งของการศึกษา

ภาคบังคับ ปัญหาเรื่องหลักสูตรและกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ นับเป็นปัญหาสำคัญ เพราะนอกจากกระบวนการศึกษาที่ดำเนินอยู่ทุกวันนี้เป็นลักษณะขัดเขี่ยความรู้ให้กับเด็กมากเกินไป คุณภาพของครูผู้สอนโดยส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์ในการทำงานกับเด็กและเป็นการสอนด้วยการบอกหนังสือมากกว่า ดังนั้นทิศทางการพัฒนาเด็กตามความต้องการทางด้านพื้นฐานของเด็กนั้น จะต้องให้เด็กได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาให้มีปัญญา มีคุณธรรมและจริยธรรม อีกทั้งเด็กต้องได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ มีทักษะและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วย จากปัญหาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีนโยบายการจัดการศึกษาแก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษาทุกกลุ่ม ทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษ โดยจัดให้ครอบคลุมพื้นที่เพื่อให้โอกาสแก่เด็กทั้งในเมืองและชนบทอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลที่จะเร่งขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาในทุกรูปแบบให้ทั่วถึง ซึ่งเน้นการพัฒนาความพร้อมทุกด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)

ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยควรคำนึงถึงธรรมชาติและความต้องการของเด็ก ควรมุ่งให้เด็กได้พัฒนาความสามารถของตนในทุกด้านและเป็นการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้วิธีต่าง ๆ เมื่อถึงวัยที่พร้อมจะเรียน เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น การสังเกต การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผล ฯลฯ รวมทั้งใช้ความสามารถของตนในการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กพอใจและสนใจเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเริ่มจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ใกล้ชิดกับเด็กจนกระทั่งเข้าโรงเรียนและครูจะเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก โดยการจัดกิจกรรมและประสบการณ์สอดคล้องต่อการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ดังที่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521, หน้า 121) ได้เสนอการสอนว่า ควรจะสนับสนุนและเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความคิด ความสามารถอย่างอิสระ สำหรับการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ครูสามารถที่จะส่งเสริมให้เด็กได้มีพัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์ได้หลายรูปแบบ เช่น การใช้กิจกรรมเกม การเล่านิทาน ดนตรีและกิจกรรมเข้าจังหวะ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ภาษาศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้สำรวจ ทดลอง ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง และเรียนรู้การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้มีการเรียนรู้และพัฒนาความคิดอย่างสร้างสรรค์ของตนให้สูงขึ้น เยาวพา เดชะคุปต์ (2528, หน้า 36) ได้กล่าวว่า เกมสำหรับเด็กปฐมวัยจัดเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการฝึกทักษะและช่วยให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน การเล่นเกมเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ รวมทั้งการส่งเสริมกระบวนการในการทำงานและอยู่ร่วมกับเพื่อนในสังคม นอกจากนี้ สุวิมล ต้นปิติ (2536, หน้า 13) ยังได้กล่าวถึงเกมว่าเป็นกิจกรรมการเล่นที่มีลักษณะการแข่งขัน

โดยผู้เล่นจะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และกติกาตามที่วางเอาไว้ ผู้เล่นอาจจะมีตั้งแต่หนึ่งคน สองคน หรือเป็นทีม ซึ่งเกมถือว่าเป็นกิจกรรมการเล่นที่มีการประเมินความสำเร็จของผู้เล่นไปในตัว ช่วยให้ผู้เล่นเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น ฝึกสติปัญญาและไหวพริบด้วย

ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเด็กและเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการพัฒนาเด็กในช่วงปฐมวัย คุณค่าที่สำคัญประการหนึ่งของดนตรี คือ ดนตรีจะให้โอกาสเด็กได้แสดงออกอย่างเปิดเผย โดยไม่มีความหวาดกลัวหรือความไม่สบายใจ ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของการร้องเพลง การตอบสนองทางร่างกายต่อจังหวะ การมีส่วนในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ การเล่นเครื่องดนตรีและการฟังเพลง ประสบการณ์ทางดนตรีจะสร้างความรักและความชื่นชมต่อดนตรี โดยการให้เด็กมีส่วนในกิจกรรมทางดนตรี ซึ่งจะทำให้เด็กปฐมวัยได้สนองความต้องการและความสนใจของตนเอง นอกจากนี้ กิจกรรมทางดนตรีสามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการสอนด้านอื่น ๆ เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ ให้เป็นการเรียนที่มีความหมาย และดนตรียังเป็นการช่วยให้เด็กเข้าใจถึงวัฒนธรรมและผู้คนอีกด้วย (เยาพา เศษะคุปต์, 2542, หน้า 58)

นิทาน เป็นกิจกรรมประเภทหนึ่งที่ช่วยให้ส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน เพราะนิทานให้ทั้งความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เพิ่มพูนความรู้ทางภาษา เสริมสร้างจินตนาการ และเป็นสื่อสอนศีลธรรมจรรยา ความประพฤติและความรู้ที่ได้ผลมากกว่าการเสนอตรง ๆ ที่เด็กไม่ชอบ นอกจากนี้ นิทานยังทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างจินตนาการได้ต่อจากเรื่องที่ฟังได้ทำให้เด็กสามารถแต่งนิทานขึ้นมาเองได้ อีกทั้งยังช่วยพัฒนาการทางด้านอารมณ์ให้กับเด็ก ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเอง กล้าคิดกล้าทำและกล้าแสดงออกในการออกมาเล่านิทานให้เพื่อน ๆ ฟัง เป็นต้น (ฉวีวรรณ อุหาภินันท์, 2542, หน้า 157)

กิจกรรมเกม ดนตรี และนิทานต่างก็ช่วยส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยมีองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะประกอบไปด้วยความคิด 3 ด้าน คือ ความคิดริเริ่ม เป็นลักษณะความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดเดิม ๆ และเป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม ความคิดคล่องแคล่ว เป็นลักษณะของการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็วและคิดได้หลายคำตอบ และความคิดละเอียดลออ เป็นลักษณะความคิดเกี่ยวกับรายละเอียดที่ใช้ในการตกแต่ง เพื่อทำให้ความคิดริเริ่มสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมเกม ดนตรี และนิทานกับนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรปกติ เพื่อเป็นแนวทางให้กับครูและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยได้นำไปใช้ในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมในการสอนต่อไป ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยแบบรูปภาพแบบ ก. ของอารี รังสินันท์

(2516, หน้า 181-182 อ้างอิงจาก วาโร เฟ็งส์วัสดี, 2542, หน้า 77) ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ (Torance Test of Creatively Thinking)

### ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนที่ได้จากการเรียน โดยใช้กิจกรรมเกม คนตรี และนิทานกับนักเรียนที่เรียนตามปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง

### ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะช่วยเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร ครูอาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

### ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนบ้านคอนคำดิ่ง จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 72 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนบ้านคอนคำดิ่ง จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 60 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากจำนวนนักเรียน 60 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 30 คน และกลุ่มที่เรียนตามหลักสูตรปกติ 30 คน
3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
  - 3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่
    - 3.1.1 วิธีสอน แบ่งออกเป็น
      - 3.1.1.1 กิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบไปด้วย กิจกรรมเกม คนตรี และนิทาน
      - 3.1.1.2 สอนตามปกติ
    - 3.1.2 เพศ แบ่งออกเป็น
      - 3.1.2.1 ชาย
      - 3.1.2.2 หญิง
  - 3.2 ตัวแปรตาม คือ คะแนนความคิดสร้างสรรค์ 3 ด้าน

3.2.1 ด้านความคิดริเริ่ม

3.2.2 ด้านความคิดคล่องแคล่ว

3.2.3 ด้านความคิดละเอียดลออ

### สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมเกม คนตรี และนิทาน จะมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติ

2. นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน

3. วิธีสอนกับเพศมีปฏิสัมพันธ์ร่วมต่อความคิดสร้างสรรค์

### นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการคิดหาคำตอบที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำแบบใครได้หลาย ๆ คำตอบหรือสามารถคิดได้หลาย ๆ ทาง โดยการพิจารณาจากคะแนนที่เด็กทำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละด้าน

2. ความคิดริเริ่ม หมายถึง ความสามารถในการคิดที่ได้ในสิ่งที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากความคิดเดิมหรือแตกต่างไปจากบุคคลอื่น

3. ความคิดคล่องแคล่ว หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีปริมาณมาก

4. ความคิดละเอียดลออ หมายถึง ความสามารถที่จะเพิ่มเติมหรือตกแต่งความคิดที่คิดได้ให้มีความสมบูรณ์ มีคุณค่า และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

5. กิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้เกม หมายถึง การจัดกิจกรรมที่สนุกสนาน มีกฎเกณฑ์ กติกา การเล่นอาจเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมเกมที่ใช้จะมีหลายรูปแบบ เช่น เกมที่ฝึกความคิด ฝึกประติษฐ์ เป็นต้น

6. กิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้คนตรี หมายถึง กิจกรรมที่ใช้คนตรีเป็นสื่อในการเรียนการสอน เพื่อสร้างความสนใจของเด็ก ทำให้การเรียนการสอนในเนื้อหาสนุกสนาน น่าสนใจ และเกิดความเพลิดเพลิน

7. กิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้นิทาน หมายถึง กิจกรรมที่มีนิทานเป็นสื่อในการฝึกให้ผู้ฟังได้รู้จักคิด ตัดสินใจ และแก้ปัญหาาร่วมกันกับตัวละครของเรื่อง ในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้นิทานจะใช้เทคนิคการเล่าในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเล่าด้วยภาพ

การแสดงบทบาทสมมติ หรือการเชิดหุ่น ซึ่งเป็นนิทานที่มีเรื่องราวที่แต่งขึ้นเพื่อความสนุกสนาน และเหมาะสมกับวัยของเด็ก

8. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่อยู่ในวัยก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในที่นี้เป็น เด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนบ้านคอนคำถึง อำเภอบางสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีอายุระหว่าง 4-6 ปี